

นิพนธ์ต้นฉบับ

**ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน
โดยใช้แบบแผนการให้ข้อมูลข่าวสาร แรงจูงใจ และทักษะเชิงพฤติกรรม
ของนิสิตหญิงในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดชลบุรี**

มัณฑนา ทัฬหณอม, วท.บ., เสาวนีย์ ทองนพคุณ¹, ประ.ค.

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Received: April 13, 2020 Revised: April 29, 2020 Accepted: August 4, 2020

บทคัดย่อ

ที่มาของปัญหา: ปัจจุบันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญ เนื่องมาจากพฤติกรรมการคุมกำเนิดที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาดวิจารณญาณ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยใช้แบบแผนการให้ข้อมูลข่าวสาร แรงจูงใจ และทักษะเชิงพฤติกรรมของนิสิตหญิงในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดชลบุรี

วัสดุและวิธีการ: การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ นิสิตหญิงที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 1 – 4 จำนวน 467 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามในเดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและหาความสัมพันธ์โดยสถิติวิเคราะห์ไคสแควร์

ผลการศึกษา: นิสิตหญิงร้อยละ 51.8 อายุต่ำกว่าหรือ

เท่ากับ 20 ปี โดยนิสิตหญิงร้อยละ 67.5 จะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาดวิจารณญาณ ด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินของนิสิตหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ กลุ่มสาขาวิชา ($p = 0.03$) ประสบการณ์ในการมีเพศสัมพันธ์กับต่างเพศ ($p = 0.01$) อิทธิพลจากเพื่อน ($p = 0.01$) ทศนคติต่อการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน ($p < 0.01$) อิทธิพลจากสื่อและบุคคลใกล้ชิด ($p = 0.01$) และความสามารถของตนเองในการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน ($p < 0.01$)

สรุป: นิสิตหญิงในมหาวิทยาลัยครึ่งหนึ่งจะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาดวิจารณญาณ ดังนั้นผู้บริหารมหาวิทยาลัยควรจัดทำนโยบายโดยมุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจและทักษะเชิงพฤติกรรม โดยหวังผลเพื่อลดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมและป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่เหมาะสม

คำสำคัญ: ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน, การป้องกันการตั้งครรภ์, พฤติกรรม, วัยรุ่น, มหาวิทยาลัย

¹ผู้นิพนธ์ประสานงาน, โทรศัพท์: 038-102731, อีเมล: saowaneehe@hotmail.com

**Factors Related to Emergency Contraceptive Pill
Use Based on the Information–Motivation–Behavioral Skills (IMB) Model
among Female University Students in Chonburi Province**

Matchaya Hualthanom, B.SC, Saowanee Thongnopakun¹, Ph.D.

Faculty of Public Health, Burapha University

Abstract

Background: Unintended pregnancy is an important public health issue affecting adolescents and is a consequence of contraceptive behavior, especially in terms of indiscriminate use of emergency contraceptive pills.

Objectives: This study aimed to examine factors related to emergency contraceptive pill use among female university students in Chon Buri Province based on the Information-Motivation-Behavioral Skills (IMB) Model.

Materials and methods: This cross-sectional study used multi-stage sampling to recruit 467 first- to fourth-year female students from an university in Chon Buri Province. Respondents completed the self-administered questionnaire from January-February 2019. Descriptive statistics were used to analyze the variables under investigation, and Chi-square was analyzed to assess any associations.

Results: Of the total sample of female university

students, 51.8% were ≤ 20 years of age and 67.5% reported indiscriminate emergency contraceptive pill use. Factors significantly associated with emergency contraceptive pill use were: department of study ($p = 0.03$), sexual intercourse experience ($p = 0.01$), partner's influence ($p = 0.01$), attitude toward emergency contraceptive pill use ($p < 0.01$), social media influence ($p = 0.01$), and personal capacity to access and use emergency contraceptive pills ($p < 0.01$).

Conclusion: This study showed that more pills. In order to increase female university students' vigilance in their use of emergency contraceptive pills, universities should create policy aiming to increase motivation and behavioral skills that will result in fewer unintended pregnancies and more appropriate prevention of sexually transmitted diseases.

Keywords: contraceptives, unplanned pregnancy, behavior, adolescents, university

¹Corresponding Author, Phone: 038-102731, E-mail: saowaneehe@hotmail.com

บทนำ

วัยรุ่นเป็นประชากรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยปัจจุบันประเทศไทยมีวัยรุ่นและเยาวชนที่อายุ 15 – 24 ปี ร้อยละ 13.2 ของประชากรทั้งประเทศ¹ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในวัยรุ่นคือการเปลี่ยนแปลงทางด้านฮอร์โมนและพัฒนาการทางเพศที่หากไม่ได้รับการดูแลและชี้แนะที่เหมาะสมอาจนำไปสู่ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนที่นำมาซึ่งปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม การทำแท้ง โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์/เอชไอวี² ในปี พ.ศ. 2561 ประเทศไทยมีอัตราการคลอดบุตรในหญิงที่มีอายุ 15 - 19 ปี จำนวน 35.0 ต่อ 1,000 คน ซึ่งจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีอัตราการคลอดในหญิงอายุ 15 - 19 ปี สูงถึง 50.1 ต่อ 1,000 คน และเป็นอันดับ 1 ของเขตสุขภาพที่ 6 และเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศไทย³ โดยอัตราการคลอดในวัยรุ่นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของพฤติกรรมคุมกำเนิด นอกจากนี้มีการศึกษาพบว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจะเพิ่มความเสี่ยงต่อทั้งมารดาและทารกในครรภ์ได้มากขึ้น ทั้งการคลอดก่อนกำหนด ทารกแรกเกิดน้ำหนักน้อย ทารกตายคลอด และภาวะซีดของมารดาสูงกว่าหญิงตั้งครรภ์วัยปกติ⁴

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าร้อยละ 32.9 ของวัยรุ่นหญิงที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งล่าสุดโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย⁵ โดยวัยรุ่นร้อยละ 51.7 มีความตั้งใจในการรับประทานยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน⁶ ทั้งที่วัยรุ่นควรจะใช้ถุงยางอนามัยเนื่องจากสามารถป้องกันการตั้งครรภ์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ โดยการรับประทานยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินควรจะใช้ในกรณีฉุกเฉินเท่านั้น แต่จากผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าวัยรุ่นจำนวนหนึ่งยังคงมีการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินแบบพร่ำเพรื่อ เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจ แรงจูงใจ⁷ หากรับประทานยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินอย่างถูกต้องจะมีประสิทธิภาพในการป้องกันการตั้งครรภ์ได้เพียงร้อยละ 85.0 และอาจส่งผลให้เกิดอาการข้างเคียงต่อร่างกาย เช่น คลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง เจ็บหน้าอก การตั้งครรภ์นอกมดลูก เป็นต้น⁷ ด้วยเหตุนี้การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมในการป้องกันตนเองได้นั้นจำเป็นต้องได้รับข้อมูลข่าวสาร แรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะพฤติกรรม (information-motivation-

behavioral skills model: IMB) ซึ่งคาดว่าปัจจัยเหล่านี้จะมีผลต่อการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยมีวิจารณ์ญาณ⁸

จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่ในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ประกอบไปด้วยแหล่งอุตสาหกรรม แหล่งท่องเที่ยว และสถานบันเทิงต่างๆ จำนวนมาก ซึ่งสถานบันเทิงเหล่านี้อาจส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน โดยใช้แบบแผนการให้ข้อมูลข่าวสาร แรงจูงใจ และทักษะเชิงพฤติกรรมของนิสิตหญิงในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดชลบุรีเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินของนิสิตหญิงอย่างมีวิจารณ์ญาณ และลดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมและป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่เหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินของนิสิตหญิงและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ประสิทธิภาพทางเพศ ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ปัจจัยด้านพฤติกรรมกับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินของนิสิตหญิงในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดชลบุรี

วัสดุและวิธีการ

รูปแบบการวิจัย: การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาที่ศึกษาเชิงสำรวจภาคตัดขวาง (cross-sectional descriptive study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง: ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือนิสิตหญิงที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง จังหวัดชลบุรี ปีการศึกษา 2561 จำนวน 13,476 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) นิสิตที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีในปีการศึกษา 2561 ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาล ในชั้นปีที่ 1 – 4 และมีอายุมากกว่า 18 ปี 2) นิสิตหญิงที่มีการแสดงอาการทางเพศแบบรักต่างเพศ จำนวน

ขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ William G. Cochran (2007)⁹ และทำการเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 20.0 เนื่องจากความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนของสาขาวิชาได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้เท่ากับ 467 คน โดยในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามสาขาที่ศึกษา คือ 1) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และ 2) กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์/สังคมศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย: เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น มีทั้งหมด 6 ส่วน จำนวน 39 ข้อ ดังนี้ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 4 ข้อ 2) ประสบการณ์ทางเพศ จำนวน 5 ข้อ 3) ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน จำนวน 5 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้เกณฑ์การแปลผลของเบสท์¹⁰ เป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับน้อย และระดับมาก 4) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย 1) ด้านอิทธิพลต่อเพื่อน จำนวน 5 ข้อ 2) ด้านอิทธิพลจากสื่อและบุคคลใกล้ชิด จำนวน 5 ข้อ โดยด้านอิทธิพลต่อเพื่อนและด้านอิทธิพลจากสื่อและบุคคลใกล้ชิด ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้เกณฑ์การแปลผลของเบสท์¹⁰ เป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับน้อย และระดับมาก และ 3) ด้านทัศนคติต่อการตัดสินใจใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน จำนวน 5 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้เกณฑ์การแปลผลของเบสท์¹⁰ เป็น 2 ระดับ ได้แก่ ทัศนคติทางลบ และทัศนคติทางบวก 5) ปัจจัยด้านทักษะเชิงพฤติกรรม ได้แก่ ความสามารถของตนเองในการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน จำนวน 5 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้เกณฑ์การแปลผลของเบสท์¹⁰ เป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับน้อย และระดับมาก 6) การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน จำนวน 5 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้ค่ามัธยฐานในการแปลผลเป็น 2 ระดับ ได้แก่ การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาดวิจารณญาณ และการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยมีวิจารณญาณ ซึ่งการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยมีวิจารณญาณ หมายถึง การตัดสินใจใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด

ฉุกเฉินโดยผ่านกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลของนิสิต เกี่ยวกับวิธีการรับประทานยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน ข้อห้าม ข้อควรระวัง ผลข้างเคียง ยี่ห้อ ราคา และประสิทธิภาพ โดยการรับข้อมูลจากเพื่อน ครอบครัว คู่รัก/แฟน บุคลากรทางการแพทย์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย อาจารย์สาขาแพทยศาสตร์ อาจารย์สาขาเภสัชศาสตร์และอาจารย์สาขาพฤติกรรมศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน และดำเนินการปรับตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์คูเดอร์-ริชาร์ดสัน ครอนบาช¹¹ ได้ค่าความเที่ยงด้านข้อมูลข่าวสาร 0.71 ด้านแรงจูงใจ 0.70 ด้านทักษะเชิงพฤติกรรม 0.94 และด้านการตัดสินใจใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน 0.85

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง: ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยบูรพา (หนังสือ เลขที่ Sci096/2561) โดยทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ยินดี ยินยอม เต็มใจ และสมัครใจที่จะเข้าร่วมการศึกษานี้

วิธีดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล: ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ในจังหวัดชลบุรี จากนั้นจะประสานงานกับหัวหน้านิสิตในแต่ละชั้นเรียนเพื่อนัดหมายวันเวลาที่เข้าเก็บข้อมูล ในวันเก็บข้อมูลผู้ช่วยนักวิจัยจะชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงการศึกษานี้ ผู้ช่วยวิจัยแจกแบบสอบถามที่ใส่ซองปิดผนึก โดยไม่ระบุชื่อ – สกุล ของกลุ่มตัวอย่างให้กลุ่มตัวอย่างนำแบบสอบถามกลับไปตอบ ซึ่งใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 30 นาที ทั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาในรูปของจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติวิเคราะห์ไคสแควร์ (chi-square test) กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นิสิตหญิง ร้อยละ 51.8 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี โดยร้อยละ 69.2 กำลังศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์/ สังคมศาสตร์ ร้อยละ 66.8 มีระดับผลการเรียนสะสม (GPAX) น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3.0 และร้อยละ 56.7 พักอาศัยอยู่หอพักนอกมหาวิทยาลัย ด้านประสบการณ์ทางเพศ พบว่า นิสิตหญิงร้อยละ 26.8 เคยมีประสบการณ์ในการจูบกับแฟน/คู่รัก/ต่างเพศ

ในขณะที่ร้อยละ 33.4 เคยมีประสบการณ์ในการกอดกับแฟน/คู่รัก/ต่างเพศ ในจำนวนนี้ร้อยละ 13.3 เคยมีประสบการณ์ในการมีเพศสัมพันธ์กับต่างเพศ โดยร้อยละ 58.0 เคยลิ้มรับประทานยาเม็ดคุมกำเนิด และถุงยางอนามัยแตกหรือรั่วขณะมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 34.0 ดำเนินการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน พบว่า นิสิตหญิงส่วนใหญ่จะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาดวิจารณญาณ ร้อยละ 67.5 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนิสิตหญิงในมหาวิทยาลัย จำแนกตามการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน

ระดับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน	จำนวน (n = 467)	ร้อยละ
การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินอย่างมีวิจารณญาณ (> 21 คะแนน)	152	32.5
การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาดวิจารณญาณ (≤ 21 คะแนน)	315	67.5
Min = 5.0, Max = 25.0, Median = 21.0, (IQR = 2.0)		

ด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินของนิสิตหญิง พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ กลุ่มสาขาวิชา ประสบการณ์ในการมีเพศสัมพันธ์กับต่างเพศ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ได้แก่ อิทธิพลจากเพื่อน ทศนคติต่อการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน อิทธิพลจากสื่อ

และบุคคลใกล้ชิด และปัจจัยด้านทักษะเชิงพฤติกรรม ได้แก่ ความสามารถของตนเองในการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินมีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน

ปัจจัย	การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน		χ^2	p-value
	การใช้โดยขาด วิจารณญาณ จำนวน (%)	การใช้อย่างมี วิจารณญาณ จำนวน (%)		
ปัจจัยส่วนบุคคล				
- กลุ่มสาขาวิชา			4.69	0.03
กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ	87 (60.4)	57 (39.6)		
กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์/เทคโนโลยีและกลุ่ม สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	228 (70.6)	95 (29.4)		
- ประสบการณ์ในการมีเพศสัมพันธ์				
เคย	50 (80.6)	12 (19.4)	5.66	0.01
ไม่เคย	265 (65.4)	140 (34.6)		
ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร (information: I)				
- ความรู้เกี่ยวกับยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน			0.99	0.31
น้อย	55 (72.4)	21 (27.6)		
มาก	260 (66.5)	131 (33.5)		
ปัจจัยด้านแรงจูงใจ (motivation: M)				
- อิทธิพลจากเพื่อน			5.71	0.01
น้อย	16 (94.1)	1 (5.9)		
มาก	299 (66.4)	151 (33.6)		

ตารางที่ 2 แสดงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน (ต่อ)

ปัจจัย	การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน		χ^2	p-value
	การใช้โดยขาดวิจารณญาณ จำนวน (%)	การใช้อย่างมีวิจารณญาณ จำนวน (%)		
- ทศนคติต่อการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน			63.23	<0.01
ทางลบ	20 (27.4)	53 (72.6)		
ทางบวก	295 (74.9)	99 (25.1)		
- อิทธิพลจากสื่อและบุคคลใกล้ชิด			6.70	0.01
น้อย	279 (69.8)	121 (30.2)		
มาก	36 (53.7)	42 (46.3)		
ปัจจัยด้านทักษะเชิงพฤติกรรม (behavior: B)				
- ความสามารถของตนเองในการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน			31.43	<0.01
น้อย	141 (56.2)	110 (43.8)		
มาก	174 (80.6)	42 (19.4)		

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ ด้านการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินพบว่า นิสิตหญิงร้อยละ 67.5 จะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาดวิจารณญาณ เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า นิสิตหญิงถึงร้อยละ 95.7 ที่ใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินยี่ห้อดังตามที่ผู้อื่นนิยมใช้ โดยขาดการพิจารณาถึงข้อบ่งใช้ ผลข้างเคียง ประสิทธิภาพของยา สอดคล้องกับการศึกษา ที่พบว่า วัยรุ่นมักจะได้รับข้อมูลของยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินที่ไม่ชัดเจนทั้งด้านประโยชน์ โทษ และผลข้างเคียงที่จะได้รับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน¹²

ด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินของนิสิตหญิง จำแนกได้เป็นปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านแรงจูงใจ และปัจจัยด้านทักษะเชิงพฤติกรรม ดังนี้ ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นิสิตที่เรียนกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์/ เทคโนโลยี และกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์/ สังคมศาสตร์ จะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาดวิจารณญาณมากกว่านิสิตที่เรียนกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนิสิตที่เรียนกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพเป็นผู้ที่ผ่านการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาและการฟื้นฟูสุขภาพ ส่งผลให้มีความรู้ในเรื่องสุขภาพและการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินมากกว่านิสิตที่เรียนสาขาวิชาอื่นๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ Fisher และ Fisher (1992) ที่อธิบายว่า บุคคลจะแสดง

พฤติกรรมก็เป็นผลมาจากการที่บุคคลนั้นจะต้องได้รับข้อมูลและความรู้ ซึ่งข้อมูลและความรู้จะมีผลโดยตรงกับการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ¹³ และสอดคล้องกับการศึกษาของนุชรีย์แสงสว่าง (2559) ที่พบว่า ผู้ที่มีความรู้และการศึกษามากกว่าจะมีความสามารถในการค้นหาข้อมูลและมีความสนใจในการดูแลสุขภาพตนเองมากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้¹⁴ นอกจากนี้ยังพบว่านิสิตที่เคยมีประสบการณ์ในการมีเพศสัมพันธ์กับต่างเพศจะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาดวิจารณญาณมากกว่านิสิตที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการมีเพศสัมพันธ์กับต่างเพศ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนิสิตที่เคยมีประสบการณ์ในการมีเพศสัมพันธ์จะรับรู้ได้ถึงความแตกต่างระหว่างเพศตามบริบททางเพศในสังคมไทย หากแฟน/ คู่รักอ้างเหตุผลในเรื่องการพิสูจน์ความรัก ฝ่ายหญิงมักจะยินยอมตามความต้องการของแฟน/ คู่รักและนำไปสู่การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาดวิจารณญาณ สอดคล้องกับการศึกษาของพิชญา พจนโพธา และคณะ (2560) ที่พบว่าวัยรุ่นชายโดยส่วนมากมักไม่ระมัดระวังที่จะสวมถุงยางอนามัยในขณะมีเพศสัมพันธ์เพราะรู้สึกขัดต่ออารมณ์ทางเพศ โดยขาดการพิจารณาถึงผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย เนื่องจากมีมุมมองที่ว่าการป้องกันการตั้งครรภ์เป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นแรงกดดันให้ฝ่ายหญิงต้องใช้ยาคุมกำเนิดฉุกเฉินเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์¹⁵

ปัจจัยด้านแรงจูงใจ พบว่า นิสิตหญิงที่ได้รับอิทธิพลจากเพื่อนในระดับน้อยจะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด

ฉุกเฉินโดยขาดพิจารณาญาณมากกว่านิสิตที่ได้รับอิทธิพลจากเพื่อนในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อคำถามรายข้อพบว่า นิสิตหญิงเห็นด้วยในระดับมากที่สุดที่แฟน/คู่รักแนะนำให้หลีกเลี่ยงการรับประทานยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินเกิน 4 เม็ดต่อเดือน รองลงมาหากมีเพศสัมพันธ์กับแฟน/คู่รักครั้งแรก โดยไม่ได้ป้องกัน แฟน/คู่รักจะแนะนำให้รับประทานยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน และแฟน/คู่รักมีส่วนในการตัดสินใจใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน สอดคล้องกับการศึกษาของ Prata et al. (2017) ที่พบว่า การสนับสนุนจากเพื่อนมีความสัมพันธ์กับการคุมกำเนิดแบบสมัยใหม่ของฝ่ายหญิง¹⁶ ในการศึกษาครั้งนี้พบว่านิสิตที่มีทัศนคติต่อการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินทางบวกจะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาดพิจารณาญาณมากกว่านิสิตที่มีทัศนคติต่อการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินทางลบ ทั้งนี้ทัศนคติคือความสลับซับซ้อนของความรู้สึก หรือการมีอคติของบุคคลในการสร้างความพร้อมที่จะกระทำการสิ่งหนึ่งตามประสบการณ์ที่ได้รับมา¹⁷ สอดคล้องกับการศึกษาของ นุชรีย์ แสงสว่าง และคณะ (2559) ที่พบว่าทัศนคติเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการคุมกำเนิดเนื่องจากทัศนคติมีผลต่อการตัดสินใจในการกระทำการต่างๆ ของบุคคลทั้งด้านบวกและด้านลบ¹⁸ นอกจากนี้ยังพบว่านิสิตที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อและบุคคลใกล้ชิดในระดับน้อยจะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาดพิจารณาญาณมากกว่านิสิตที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อและบุคคลใกล้ชิดในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการตื่นตัวต่อการรับข่าวสารต่างๆ ทางสังคมส่งผลทำให้สื่อมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นทั้งทางบวกและทางลบ¹⁸ อีกทั้งแหล่งค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินที่วัยรุ่นสามารถเข้าถึงได้ง่ายและค้นคว้าข้อมูลได้ตามที่ต้องการคืออินเทอร์เน็ต หากวัยรุ่นเลือกแหล่งข้อมูลที่มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือก็จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม¹⁴ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของจันทร์ทิพย์ กาญจนศิลป์ และคณะ (2561) ที่ว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับยาเม็ดคุมกำเนิดมาจากบุคคลใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ญาติ และครอบครัว¹⁹

ปัจจัยด้านทักษะเชิงพฤติกรรม พบว่า นิสิตที่มีความสามารถของตนเองในการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินในระดับมากจะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาด

พิจารณาญาณมากกว่านิสิตที่มีความสามารถของตนเองในการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินในระดับน้อย ซึ่งแบบแผนการให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจ และทักษะพฤติกรรม (IMB) ได้กล่าวว่า ความสามารถของตนเองเป็นปัจจัยอันดับสุดท้ายที่สำคัญเพื่อใช้ในการแสดงพฤติกรรมการป้องกันตนเองเพื่อให้บุคคลมีความสามารถมั่นใจ และคงไว้ซึ่งพฤติกรรมนั้นตลอดเวลา⁷ ทั้งนี้การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินของนิสิตหญิงอาจเนื่องมาจากยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินมีความสะดวกในการใช้ไม่ต้องเจ็บตัวแบบการคุมกำเนิดวิธีอื่นๆ และไม่จำเป็นต้องมีใบสั่งยาจากแพทย์จึงทำให้นิสิตหญิงมีความพึงพอใจและเลือกวิธีการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ สอดคล้องกับงานวิจัยนุชรีย์ แสงสว่าง (2559) ที่กล่าวว่า การรับประทานยาเม็ดคุมกำเนิดเป็นวิธีที่ได้รับความนิยมในวัยรุ่นหญิงมากที่สุด เนื่องจากมีความสะดวกในการใช้ ไม่ต้องไปพบแพทย์ และไม่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดต่อวัยรุ่นหญิง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อการคุมกำเนิดของตนเอง เพราะวัยรุ่นหญิงเป็นฝ่ายที่มักจะได้รับผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมมากกว่าวัยรุ่นชาย¹⁴ และสอดคล้องกับการศึกษาของสุนีย์ และคณะ (2560) ที่พบว่า การรับรู้สมรรถนะแห่งตนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจคุมกำเนิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ²⁰

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย จากการศึกษาวิจัยแสดงถึงการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินโดยขาดพิจารณาญาณ โดยเฉพาะในนิสิตหญิงที่มีประสบการณ์ทางเพศและไม่ได้ศึกษาในกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ ดังนั้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัย/สถานศึกษาควรจัดทำนโยบายมุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจและทักษะเชิงพฤติกรรมเพื่อส่งเสริมการสร้างวิจญาณในการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินของนิสิตหญิง โดยหวังผลเพื่อลดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมและป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่เหมาะสม โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายในนิสิตหญิงที่มีประสบการณ์ทางเพศ อีกทั้งควรนำแบบแผนการให้ข้อมูลข่าวสาร แรงจูงใจ และทักษะเชิงพฤติกรรมมาจัดทำกลยุทธ์เพื่อสอดแทรกในการเรียนการสอนกลุ่มรายวิชาศึกษาทั่วไป (general education) ให้กับนิสิต โดยมุ่งเน้นนิสิตที่กำลังศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์/เทคโนโลยีและกลุ่มสาขาวิชา

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพในกลุ่มนิสิตหญิงที่เคยมีประสบการณ์ทางเพศเพื่อให้เข้าใจถึงกลไกของข้อมูลข่าวสาร แรงจูงใจ และทักษะเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อวิจารณญาณในการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินของนิสิตหญิง อีกทั้งควรศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมที่พัฒนามาแบบแผนข้อมูลข่าวสาร แรงจูงใจ และทักษะเชิงพฤติกรรมเพื่อเพิ่มวิจารณญาณในการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉินของนิสิตหญิง

เอกสารอ้างอิง

- National Statistical Office. Demography population and housing branch Bangkok: Ministry of Information and Commutation Technology [Internet]. 2018 [cited 2019 Mar 1]. Available from: <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/en/01.aspx>.
- Thongnopakun S, Pumpaibool T, Somrongthong R. The effects of an educational program on knowledge, attitudes and intentions regarding condom and emergency contraceptive pill use among Thai female university students. *Journal of Health Research* 2018; 32:270-8.
- Bureau of Reproductive Health. Birth Rate among Mothers aged 15-19 years in 2018 Nonthaburi: Ministry of Public Health [Internet]. 2018 [cited 2019 Mar 15]. Available from: <https://bit.ly/2RuTtIX>.
- Sananpanichkul P, Leangsomnana Y. Adolescent pregnancy : maternal factors effect on fetal outcomes. *J Prapokklao Hosp Clin Med Educat Center* 2015;32:147-56.
- Ruangsiri K, Thongnopakun S. Factors related to intentions of the emergency contraceptive pill use among female university students in Chon Buri province. *Academic Journal of Community Public Health* 2018;4(2):63-75.
- Dilokpattanamongkol P. Emergency contraceptive pill for women [Internet] 2016 [cited 2016 Dec19]. Available from: www.pharmacy.mahidol.ac.th/knowledge/files/0054.pdf
- Fisher JD, Fisher WA. Theoretical approaches to individual-level change in HIV risk behavior. In: Peterson JL, DiClemente RJ, editor . *Handbook of HIV prevention*. New York: Springer; 2000. P. 3-55.
- Fisher JD, Fisher WA, Shuper PA. The information-motivation-behavioral skills model of HIV preventive behavior. In: DiClemente RJ, Crosby RA, Kegler M. *Emerging theories in health promotion practice and research*. 2nd ed. San Francisco: John Wiley & Sons; 2009. P.21-64.
- Cochran WG. *Sampling techniques*. New York: Wiley; 1965.
- Best JW, Kahn JV. *Research in education*. 10th ed. Boston: Pearson Education, Inc, 2006.
- DeVellis RF. *Scale development: theory and applications*. Chapel Hill: Sage Publications; 2016.
- Thepa W. Factors related to the use of the emergency contraceptive pills among female adolescents [dissertation]. Bangkok: Mahidol University; 2014.
- Fisher JD, Fisher WA. Changing AIDS-risk behavior. *Psychol Bull* 1992;111:455-74.
- Sangsawang N, Sangsawang B, Wisarapun P. Attitude, awareness and characteristics of emergency contraceptive pill usage among adolescents. *Journal of Medicine and Health Sciences* 2016;23: 15-25.
- Pojanapotha P, Singhakant S, Kaewpornsawan T, Apinuntavech S. Attitudes and sex education associated with sexual behavior in Thai male students in Bangkok. *J Public Health* 2017;47:18-30.
- Prata N, Bell S, Fraser A, Carvalho A, Neves I, Nieto-Andrade B. Partner support for family planning and modern contraceptive use in Luanda, Angola. *Afr J Reprod Health* 2017;21(2) :35-48.
- García- Vega E, Rico R, Fernández P. Sex, gender roles and sexual attitudes in university students. *Psicothema* 2017;29:178-83.
- Sangsawang N, Sangsawang B, Wisarapun P. Emergency contraception in adolescences. *Journal of Medicine and Health Sciences* 2016;23(1):45-54.
- Kanjanasilp J, Ploylearmsang C, Rangseepanya A, Donnak C, Robpiree J. Effects of drug reminder application and manual for improving adherence of oral contraceptives. *Thai Journal of Pharmacy Practice*. 2018;10:88-99.
- Jumklang S, Srisuriyawet R, Homsin P. Correlated factors with decision making of birth control implant used based on the information-motivation behavioral skills model (IMB Model) among teen mothers. *The Journal of Faculty of Nursing Burapha University* 2017; 25(2):31-42.